

Næra-saken i Ringsaker

Rapporten er skrevet av journalistene Jo Kjetil Heggelund og John Arne Holmlund ved Hamar Arbeiderblads Ringsaker-kontor. Nyhetsreportasjene om Næra-saken er publisert i HA i perioden høsten 2012 til vinteren 2014.

Politikerne i Ringsaker "toer sine hender" etter at HA gjennom en rekke nyhetsoppslag har avslørt at allmenningsbestyrer, grunneier og "Årets ringsaksokning", Jan Tore Hemma har bedrevet omfattende ulovlig bygging langs innsjøen Næra i Ringsaker. De samme politikerne har bedt "den lille mann" Leif Omar Aasen rive sin ulovlig oppførte hytte 70 meter fra Næras strandkant.

Innsendere:

John Arne Holmlund
jho@h-a.no
976 29 708

Jo Kjetil Heggelund
jhe@h-a.no
976 53 980

SAMMENDRAG

Fra høsten 2012 til vinteren 2014 avslørte HA gjennom en rekke nyhetssaker omfattende, ulovlig bygging og terrenginngrep innenfor det fredete 100-metersbeltet i strandsonen ved innsjøen Næra i Ringsaker.

Avsløringene har hittil ført til at grunneiere og hytteeiere har tilstått ulovlig bygging av 68 hytter, brygger, moloer, plattinger, uthus og små havner som altså er bygd og anlagt uten tillatelse.

En rekke grunneiere risikerer nå å måtte rive byggverkene, som er oppført i strid med både plan- og bygningsloven samt kommunedelplanen i Ringsaker med forbud mot bygging i strandsonen.

Politiet i Hedmark etterforsker saken på bakgrunn av avsløringene i Hamar Arbeiderblad for å finne ut om det er grunnlag for å tiltale grunneierne for miljøkriminalitet.

SLIK STARTET SAKEN:

En viktig kilde til lokalstoff er den daglige gjennomgangen av Ringsaker kommunes postjournaler. Denne høstdagen i 2012 fant vi et kort og nøkternt brev fra kart- og byggesakssjefen til grunneier Jan Tore Hemma, bosatt ved innsjøen Næra. Kommunen ønsket en forklaring på oppstilling av noen campingvogner ved sjøen. Slike henvendelser er uvanlig i hyttekommunen Ringsaker med 6000 fritidsboliger.

Slik startet det som skulle bli en omfattende og avslørende gravejobb fra HAs to Ringsaker-journalister.

Campingplassen ble oppsøkt og dokumentert av HAs reporter John Arne Holmlund, og grunneieren ble konfrontert med manglende søknad om dispensasjon fra byggeforbudet i strandsonen i forhold plattinger, oppstillinger av vogner, brygger og moloer.

Men var dette egentlig så ille? Vognene kunne flyttes og plattingene fjernes.

Dagen etter "campingavsløringen" kom det anonyme brevet/tipset som virkelig satte fart i saken. Vi hadde vært på feil campingplass. Det fantes en som var mer omfattende og utbygd:

To naboer - grunneiere/gårdbrukere - var nå involvert og ny sak ble skrevet og publisert. Det var nå vi for alvor begynte å diskutere muligheten for at byggingen i strandsonen kunne være mer utbredt enn noen skarve campingoppstillingsplasser.

Ved hjelp av den offentlige kartdatabasen "Norge i bilder" (www.norgeibilder.no) studerte vi to kilometer strandsonen hos de to grunneierne og naboene Jan Tore Hemma og Johs Hemma. At førstnevnte er allmenningssbestyrer i Ringsakfjellet svekket ikke potensialet i saken. Dette er en mann som bestemmer over og kvalitetssikrer byggingen til hundrevis av hytteeiere i Ringsakfjellet, deriblant et av Norges største hytteområder, Sjusjøen.

En grundig analyse av flyfotoene fra 2001, 2005 og 2010 viste store endringer i strandsonen og terrenget gjennom denne 10-årsperioden. Vi bestemte oss for bokstavelig talt å sjekke om kartet stemte med terrenget. Hvis campingplassene var etablert uten lovlig søknad kunne det også være andre byggverk.

Vi fant hytter, den ene verdsatt av megler til to millioner kroner, brygger, båthus, utgravde småhavner, moloer og plattinger. Nå tok saken av. Bildet av millionhytta som er oppført på en støpt fylling ut i selve innsjøen, prydet førstesiden på HA (25/6-13). Ringsaker kommune kunne ikke finne noen byggesøknad på hytta eller andre tiltak i strandsonen. Kommunen var ikke en gang klar over at det var så omfattende bygg og inngrep langs Næra. Ikke bare begått av Hemma-karene, men også av flere andre personer.

Nye brev ble sendt fra kommunen til de to grunneierne og etter hvert andre som hadde tatt seg til rette, med krav om en redegjørelse mens HA dokumenterte ulovlighetene med bilder fra strandsonen ved den idylliske innsjøen midt i Ringsaker.

BYGGING I STRANDSONEN/PROBLEMSTILLINGER

Den sentrale problemstillingen i Næra-saken er allmennhetens rett til tilgang til friområdene i strandsonen i Ringsaker kommunes mange sjøer. En annen problemstilling er Ringsaker kommunes årelange ettergivenhet i saker der hytteeiere og grunneiere har tatt seg til rette og bygd ulovlig.

Det sittende Ap-regimet i Ringsaker har gjennom flere tiår latt det skinne gjennom at det er enklere å få tilgivelse enn tillatelse. Dette til tross for at det politiske flertallet på 80-tallet vedtok en kommunedelplan, der det ble innført byggeforbud i strandsonen ved 10 innsjøer i Ringsaker. Forbudet inkluderer Næra, som er et friluftsparadis for store og små.

Byggeforbudet skal sikre at ikke viktige rekreasjonsområder og natur privatiseres. I motsetning til Ringsaker kommune fører så vel Fylkesmannen som Hedmark fylkeskommunes miljøvern avdeling en restriktiv politikk overfor ulovlig bygging i strandsonen. Dette ble ytterligere forsterket etter innstramningen i plan- og bygningsloven i 2010.

DEN LILLE MANN

Det finnes unntak i Ringsaker kommunes ettergivende holdning. Det paradoksale er at et av unntakene rammet en hytteeier ved Næra i månedene før HAs avsløring.

Behandlingen av hytteeier Leif Omar Aasen, som må beskrives som den "lille mann" i denne historien, var like kontant som brutal. Aasen hadde fått byggetillatelse 100 meter fra Næra, men tok sjansen på å flytte hytta 30 meter nærmere sjøen. Han ble avslørt og politikerne vedtok riving/flytting av fritidsboligen.

Ganske tidlig i Næra-saken sammenlignet vi Aasens ulovlige bygging med den langt mer omfattende byggingen til grunneier og allmenningsbestyrer Jan Tore Hemma som bokstavelig talt har bygd hytter ut i sjøen. Politikerne toet sine hender. Skulle maktpersonen Hemma få slippe unna mens den vanlige mann, her representert ved Leif Omar Aasen, straffes for sin ulovlighet.

Politikerne bestemte etter noen måneder å be Aasen utsette riving/flytting av sin hytte i påvente av en avklaring i de andre Næra-sakene.

KONSEKVENSEN AV HAs AVSLØRING

Påtaleansvarlig for faunasaker/miljøkrim ved Hedmark politidistrikt, politijurist Henning Klauseie, satte i gang etterforskning i Næra-saken på bakgrunn av HAs omfattende dokumentasjon ved hjelp av kart, egne bilder og tekst. Politiet gjennomførte høsten 2013 flyvninger med politihelikopter for å sikre og dokumentere med egne bilder og foreta egne observasjoner i strandsonen ved Næra.

Politiet vurderer nå om det skal reises straffesaker mot de mange involverte langs Næra.

Denne vinteren og våren vil "tilgivelsessakene" komme opp på rekke og rad i planutvalget i Ringsaker. En stort antall grunneiere har erkjent sin ulovlige byggeaktivitet ved innsjøen overfor kommunen og søker nå om dispensasjon fra byggeforbudet for allerede oppførte bygg. I verste fall må mange av byggherrene regne med å rive sine private og ulovlig oppførte anlegg.

ARBEIDSMETODER

I jobben med Næra-saken har offentlige postjournaler, kart og flyfoto vært sentrale kilder. Særlig vil vi påpeke bruken av det offentlige tilgjengelige, men ikke så mye brukte nettjenesten "Norge i bilder". Flyfotoene er helt avgjørende i arbeidet med å dokumentere når eller i hvilke tidsperioder de ulike bygg og inngrep er utført. Det er også innhentet verdivurderinger fra meglerbransjen for å illustrere hva slags nivå ulovlighetene ligger på.

Vanlig argumentasjon når ulovlig bygging i strandsonen avsløres, er at "brygga ble oppført på 50-tallet og er kun renoveret" og "hytta har stått der i generasjoner, men er rehabilitert". Ved hjelp av

bilder og flyfoto har HA kunnet dokumentere at Næra-utbyggernes forklaringer slår sprekker. Det nytter ikke å gjemme seg bak at tidligere generasjoner sto for byggingen. Flyfotoene viser tydelig at det meste av byggingen har skjedd i perioden 2001 til 2011.

Det er avgjørende fordi kommuneplanens byggeforbud for lengst var trådt i kraft. Det er heller ikke lett å argumentere med at "den 50 år gamle brygga er bare godt vedlikeholdt og renovert" da flyfotoene viser at det ikke var oppført noen brygge før etter 2005.

Bruk av åpne kilder i intervjuer samt egne befaringer langs strendene med flyfoto som sammenligningsgrunnlag kan ikke sies å være metodisk nybrottsarbeid, men ganske så effektivt i denne saken.

MOTSTAND

I den grad vi har møtt motstand skyldes det at en av byggherrene, Jan Tore Hemma, er allmenningsbestyrer. Han kjenner regelverket, innehar en betydelig maktposisjon og er en tilsynelatende respektert innbygger som for tre år siden ble kåret til "Årets ringsaksokning". Hans advokat har selvsagt sendt oss tilsvaret, som ligner prosesskriv, på 30-40 sider.

Vi har i møte med dette stått fast ved det faktum at Hemma og en rekke av grunneierne erkjenner overfor kommunen at det er bygd uten å innhente nødvendig tillatelse. Det er altså innrømmet brudd på så vel kommunedelplanen som plan- og bygningsloven. Politiet etterforsker nå om det også kan være brudd på miljøvernlover.

Den viktigste og mest tungveieende motstanden møter vi hos folket langs innsjøen Næra. Der har grunneierne som bygger ulovlig, sterk og ekte støtte. Raseriet rettes mot HA. Denne støtten tydeliggjøres i en felles pressemelding bygdefolket sendte ut i juni 2013. Det argumenteres tungt for at det har vært og er en kultur langs innsjøen for "å ta seg til rette". Det poengteres at tiltakene åpner strandsonen for allmennheten.

Vi synes ikke ukulturen og ulovligheten blir mer sympatisk eller formildende fordi flere praktiserer dette og støtter opp om byggingen.

ETISKE PROBLEMSTILLINGER/KILDEKRITIKK

Var det relevant å fremheve at grunneier og strandsonebygger Jan Tore Hemma også er allmenningsbestyrer? Han selv synes dette er usakelig av HA. Vi mener det er relevant fordi Hemma, bedre enn gjennomsnittet, kjenner plan- og bygningsloven og kommunedelplanen i kraft av sitt virke som allmenningsbestyrer.

Etter de første avsløringene kunne HA fortelle historien om en hytteeier på Sjusjøen som var i klammeri med Hemma fordi allmenningsbestyreren krevde at han skulle rive et lovlig oppsatt sauegjærde. Med andre ord; allmenningsbestyreren har som jobb å følge opp at andre forholder

seg til plan- og bygningsloven. Vi spurte derfor Hemma om det ikke hviler et særlig ansvar på ham i forhold til å ta seg til rette i naturen.

Oppslagene har kommet tett. Avsløringen av Hemmas millionhytte i strandkanten var utleverende i form av bilder og tekst og opplevde sikkert som tøft for familien. Vi har undervegs diskutert om "nok er nok", men Hemma har selv med sine utspill "båret ved til bålet". Invitasjonen til pressekonferanse i strandkanten med hele bygda som heiagjeng satte en spesiell ramme rundt "tilståelsen".

Vi har i arbeidet med å avdekke alle ulovlighetene også benyttet anonyme kilder. Et anonymt brev med tips etter den første campingsaken, satte oss på sporet av hyttene og utgravde småhavner.

Samtaler med folk langs innsjøen har også vært nyttige, men ikke fortalt oss mer enn det vi allerede visste. Vi har måttet gjøre jobben selv. Anonyme kilder har i liten grad påvirket innholdet i reportasjene fra Næra. Anonyme kilder har også forsøkt å påvirke oss til å stanse gravingen i Næra-saken. I all vesentlighet har kildene vært åpne. Det inkluderer kommuneansatte, politikere, grunneierne selv, styreleder i allmenningen, eiendomsめglere, politiansatte og hytteeiere rundt sjøen.

Saken byr dessuten på ganske omfattende skriftelig materiale gjennom tilståelser, redegjørelser og forklaringer fra folk som har bygd uten tillatelse. Så langt vi kan se, er det i hver eneste nyhetsartikkel hentet inn eller gjort forsøk på å hente inn ferske tilsvaer fra navngitte utbyggere - selv om utbyggerens forklaring/mening har vært tilgjengelig i offentlige dokumenter. Alvoret i sakene har skjerpet oss til å etterstrebe tilsvaersrett i hver minste sak.

En kilde, som kan sies å ha et anstrengt forhold til strandutbygger Hemma, tipset oss om at Hemma var involvert i en annen alvorlig sak. Her slo varsellampene på tidlig. Vanlig undersøkelser og en ekstra dose kildekritikk viste at det ikke var noe i disse påstandene. Det ble aldri noen sak om de påståtte forholdene.

VESENTLIGHET

Bygdefolk har forsøkt å stanse nyhetsdekningen med argumenter som at "avisene må ha annet å skrive om". Det er sådd tvil om både vesentlighet og sakelighet i forsøket på å stanse pressen. Vår motivasjon har hele tiden vært nettopp vesentligheten. I Ringsaker er det 6.000 fritidseiendommer. Mange av disse er bygd i områder som er regulert til landbruk, natur og friluftsfomål (LNF).

Hyttebebyggelsen ved kommunens mange sjøer er spesielt interessant. I enkelte hytteområder ved Mjøsa, som Jessnes, er strandsonen utilgjengelig for allmennheten på grunn av hyttefolkets privatisering av stranda - ja, helt ut i fjorden. Restriktive regionale myndigheter kan lite gjøre i

ettertid når kommunen gjennom årtier har gitt administrative dispensasjoner og politiske dispensasjoner eller rett og slett vendt hodet bort fra ulovlighetene.

Vi har i våre reportasjer også stilt politikerne og byråkratene til veggs. Et av argumentene Næra-utbyggerne bruker, er nettopp at kommunen ikke har brydd seg om utbyggingen. Kommunen har visst om, men latt det være. Dette er påstander utbyggerne ikke har dokumentert. Men kulturen i Ringsaker har vært at det er lettere å få tilgivelse enn tillatelse. Det har vi omtalt gjennom intervjuer med flere sentrale personer og lokalpolitikere, både nåværende og tidligere.

VEDLEGG:

Hamar Arbeiderblads reportasjer om Næra-saken datert:

29.11.2012
13.02.2013
09.03.2013
12.03.2013
25.06.2013
26.06.2013
28.06.2013
29.06.2013
02.07.2013
14.08.2013
20.08.2013
07.09.2013
23.09.2013
07.11.2013
23.11.2013
28.11.2013
29.11.2013
30.11.2013
24.12.2013
02.01.2014
06.01.2014
07.01.2014
20.01.2014

Vedleggene er lagt ved elektronisk i e-post, og kan åpnes som pdf-filer. De ligger ikke i kronologisk rekkefølge i den elektroniske utgaven av metoderapporten.

Kildeliste:

Grunneier Johs Hemma
Grunneier Jan Tore Hemma
Grunneier Kristen Kongssund
Grunneier Kari Lier
Grunneier Kristian Brenden
Rådmann Jørn Strand, Ringsaker kommune
Kart- og byggesakssjef Atle Ruud, Ringsaker kommune
Byggesaksleder Elling Bollestad, Ringsaker kommune
Politijurist Henning Klauseie, Hedmark politidistrikt
Hyttebygger Leif Omar Aasen
Hytteieier Stein Erik Engesveen
Politiker Johnny Stranden, Ringsaker Ap
Politiker Jørn Eriksen, Ringsaker Ap
Politiker Arne Skarseth, Ringsaker Ap
Ordfører Anita Ihle Steen, Ringsaker kommune
Tidligere ordfører Thor Lillehovde, Ringsaker kommune

Politiker Geir Roger Borgedal, Ringsaker Ap
Politiker Kjerstin G. Lundgård, Ringsaker Ap
Politiker Per Ivar Pedersen, Ringsaker Ap
Politiker Åse-Gyda Skålerud, Ringsaker Sp
Politiker Tom Synstad, Ringsaker FrP
Politiker Ole Berg, Ringsaklista
Politiker Odd-Hermann Roel Børke, Ringsaker H
Advokat Knut Westrum
Styreleder Brøttum allmenning, Hans Bjugstad